proLékaře.cz | 19.11.2026

OČNÁ KLINIKA LEKÁRSKEJ FAKULTY UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE OSLAVUJE 100-TÉ VÝROČIE ČINNOSTI – 1. ČASŤ

Furdová A., Oláh Z.
Klinika oftalmológie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského a Univerzitná nemocnica, Nemocnica Ružinov, Bratislava

PREDPOKLADY VZNIKU - OČNÉ ODDELENIE KRAJINSKEJ („ŠTÁTNEJ“) NEMOCNICE

Očná klinika Lekárskej fakulty UK - dnešná Klinika oftalmológie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského spolu s jej klinickou bázou Očnou klinikou Univerzitnej nemocnice v Bratislave sa 26. októbra 2019 dožíva už 100-ročného výročia začatia práce a poskytovania špičkových oftalmologických služieb nielen v Bratislave, ale na území celého Slovenska. Jej práca sa prejavila a prejavuje vo všetkých oblastiach oftalmológie. Ako špičkové pracovisko, od založenia až po dnešné dni, významne prispela nielen ku pregraduálnej, ale aj postgraduálnej výchove lekárov. Jej odchovanci vytvorili káder prvých primárov na novozaložených lôžkových očných oddeleniach. Členovia kolektívu Očnej kliniky LF UK v Bratislave počas uplynulých 100 rokov neustále dbali na vzájomné prepojenie a rovnováhu ako pedagogicko-výchovnej, tak aj vedecko-výskumnej a liečebno-preventívnej oblasti. Konkrétne výsledky práce pracovníkov kliniky sa prejavili v bohatej a významnej vedecko-výskumnej aj publikačnej činnosti.

Začiatok činnosti dnešnej Kliniky oftalmológie LF UK a Očnej kliniky Univerzitnej nemocnice v Bratislave sa datuje ešte do 19. storočia. Z hľadiska začiatku a následného rozvoja podmienok pre vznik klinickej bázy výučby očného lekárstva v Bratislave najdôležitejší je dátum 26. 10. 1864. Je to dátum otvorenia Krajinskej („Štátnej“) nemocnice v Bratislave (vtedajší Pozsony). V rokoch 1857–64 (ešte v rámci Rakúsko-Uhorska) sa začala a realizovala stavba novej nemocnice. Vybudovala sa na pozemku, ktorý bol darom mesta, o ploche 18.573 m^2 vo vtedajšom V. obvode mesta, v tzv. „Kvetnom údolí“ (Blumenthal). Staviteľom bol projektant a staviteľ Ignác Feigler ml. z Bratislavy. Nemocnica, ktorá na dané obdobie bola veľmi moderná, začala prijímať pacientov 26.10.1864. Už pôvodná kapacita – 250 lôžok – bola na vtedajšie uhorské pomery veľká. V roku 1867 nemocnicu rozšírili na 382 lôžok a zriadili v nej päť „zakladajúcich” oddelení: interné, kožno-pohlavné, chirurgicko-pôrodnícke, očné a psychiatrické.

Krajinská (Štátna“) nemocnica v Bratislave, ktorá už v čase svojho založenia bola najväčšou nielen v hornom Uhorsku, ale v Uhorsku vôbec, poskytovala služby nielen pre obyvateľov Bratislavy a jej okolia ale aj pacientom z celého tzv. Zadunajska, z Moravy i časti Rakúska. Spolu s lekársko-prírodovedeckou spoločnosťou v Bratislave sa stala čoskoro strediskom lekársko-odborného i vedeckého života. Otvorenie lôžkového Očného oddelenia (s počtom 87 lôžok) v novopostavenej Krajinskej („Štátnej“) nemocnici bolo na tú dobú závažný a súčasne aj novátorský čin. Bol to mimoriadne dôležitý krok pre starostlivosť o chorých s očnými chorobami v danom regióne. Vďaka tomu, že sa v novootvorenom v zdravotníckom zariadení počítalo aj so samostatným lôžkovým oddelením na liečbu chorôb oka, Bratislava (vtedajší Pozsony) patrí medzi prvé mestá v Európe, kde vznikli samostatné lôžkové očné oddelenia. Základy poskytovania odborných oftalmologických služieb v Bratislave položil absolvent viedenskej oftalmologickej školy, MUDr. Karol KANKA.

Významným medzníkom v živote dr. Kanku sa stal príchod do Bratislavy (v r. 1856). V rokoch 1857–60 ako odborník riadil výstavbu už Krajinskej („Štátnej“) nemocnice. V tom čase ho minister vnútra poveril aj funkciou budúceho primára plánovaného nového očného oddelenia. A tak na ďalších 42 rokov (v rokoch 1856 – 1898) spája svoj odborný aj súkromný život s týmto mestom. Vedecky sa dr. Kanka zaoberal problémami akomodácie oka, operáciami oka a operačnými nástrojmi, pôsobením jedovatých látok na oči. Okrem toho pôsobil aj v oblasti zdravotnej výchovy. Dr. Karol Kanka patril medzi lekárov, ktorí boli aj publikačne výrazne aktívni najmä v nemeckých a maďarských odborných časopisoch. Redigoval časopisy „Nemocničný obzor“ a „Lekársky obzor“. Jeho články sa objavujú v časopisoch: “Orvosi hetilap, Verhandlungen für Naturkunde, Corespondenz für Naturkunde, Magyar orvosok és természetvizsgálók munkálatai, Kórházi szemle, Pozsony és környéke, Orvosi szemle. Redigoval časopisy Kórházi szemle a Orvosi szemle.”

Dr. Kanka bol menovaný v r. 1888 „kráľovským radcom” a počas svojho pôsobenia v Bratislave plnil aj funkciu krajinského oftalmológa. Žil v období, kedy sa i očné lekárstvo v Uhorsku osamostatnilo ako špeciálny medicínsky odbor a právom ho môžeme považovať nielen za zakladateľa očného oddelenia v bratislavskej štátnej nemocnici, ale i za zakladateľa oftalmológie na Slovensku (obrázok 1).

Po odchode dr. Kanku do penzie v r. 1898 funkciu primára Očného oddelenia Krajinskej (Štátnej) nemocnice prevzal MUDr. Alexander LIPPAY . Počas jeho pôsobenia malo Očné oddelenie Krajinskej (Štátnej“) nemocnice v Bratislave okrem primára (šéflekára) len jedného sekundárneho lekára. Pritom vykazovalo (na nezmenenom lôžkovom fon-

proLékaře.cz | 19.11.2026

Obrázok 1. Pomník Dr. Kanku v Bratislave

de – 87 postelí) pozoruhodné výsledky. Napr. v roku 1904 sa liečilo 771 pacientov, uskutočnilo 440 operácií a ošetrilo aj liečilo 2121 dochádzajúcich chorých. MUDr. Lippay sa výskumne zaoberal najmä problematikou úrazov oka a očnice a niektorými problémami konzervatívnej terapie. Bol spoluautorom aj publikácie vydanej 1899: „Ungarische Beiträge zur Augenheilkunde".

Založenie Očnej kliniky Alžbetínskej univerzity

Spolu s činnosťou Lekárskej a prírodovedeckej spoločnosti v Bratislave sa Krajinská nemocnica v Bratislave stala čoskoro strediskom intenzívneho lekársko-odborného i vedeckého života. Pritom v priebehu celého 19. storočia nemal región horného Uhorsko (dnešné územie SR) vysokú školu univerzitného charakteru. Celkove však vedecká a odborná činnosť ustanovizní v Bratislave bola taká rozsiahla a významná, že vytvorila predpoklady pre vznik vysokého učenia lekárskeho. Zriadenie novej univerzity na území Uhorska práve v Bratislave malo preto svoje hlboké opodstatnenie. Vybudovaním a otvorením Krajinskej („Štátnej") nemocnice v druhej polovici 19. storočia sa obnovila nádej na vytvorenie univerzity v Bratislave. Už v r. 1876 bol v Bratislave založený prípravný výbor na umiestnenie univerzity a jej jednotlivých fakúlt, vrátane lekárskej.

Výučba sa na LF Alžbetinskej univerzite mala začať až od jesene r. 1916. Avšak neboli vhodné vyučovacie priestory najmä pre teoretické disciplíny. Keď padli plány na novú výstavbu, r. 1917 bolo rozhodnuté prikročiť len k adaptáciám a rozšíreniu priestorov v areáli jestvujúcej Krajinskej („Štátnej") nemocnice na dnešnej Mickiewiczovej ul. 13. Za týmto účelom sa vtedy postavila prístavba ku základnej budove, ako báza pre výučbu. Tým boli vytvorené priestory aj pre výučbu budúcej Očnej kliniky: laboratóriá a aj posluchárеň na prednášky s pripojenou tmavou komorou na demonštrácie. Z uvedeného vyplýva, že priestory Krajinskej („Štátnej") nemocnice po úprave už boli vyhovujúce nielen pre zdravotnícku ale aj pre budúcu pedagogickú prácu v rámci požadovanej novej univerzity (resp. jej Lekárskej fakulty) v Bratislave (vtedajší Pozsony).

Zvlášť je dôležité, že dovtedajšia aktívna činnosť Očného oddelenia Krajskej („Štátnej") nemocnice vytvorila základy a predpoklady aj pre vznik „jadra" plánovanej Očnej klini-

Obrázok 2. Kolektív lekárov Očnej kliniky Alžbetinskej Univerzity v r. 1919, prof. Imre je tretí zľava

proLékaře.cz | 19.11.2026

ky lekárskej fakulty budúcej univerzity a 3. apríla 1918 bol menovaný i nový profesor pre očné lekárstvo, vtedajší docent MUDr. Jozef IMRE, ml.

Oficiálne bola Lekárska fakulta Alžbetinskej univerzity v Bratislave otvorená 14. apríla 1918 a výučba sa začala od zimného semestra školského roka 1918/1919 v III., IV. a V. ročníku. Prof. Imre ako prednosta novozaloženej Očnej kliniky LF Alžbetínskej univerzity pokračoval v chirurgickej tradícii dovtedajšieho Očného oddelenia (obrázok 2).

V klinickej práci značný význam kládol na laboratórne nálezy a na vzájomnú súvislosť chorobných procesov oka s chorobnými procesmi v organizme. Jeho zásluhou je, že rozšíril a ďalej rozvinul klinický a aj vedecký program o problematiku plastickej chirurgie. Venoval sa najmä oblasti mihalníc a ním zavedené postupy „oblúkových" plastických operácií sa stali svetoznámym. Prof. Imre začal prednášky z oftalmológie v šk. roku 1918. Jeho prednášky mali vysokú úroveň. Práca Alžbetinskej univerzity a jej lekárskej fakulty sa nestačila ešte naplno rozbehnúť, keď po vzniku Československej republiky sa podstatne zmenili podmienky pre jej existenciu. Zákonom č. 375 ČSR z 27. júna 1919 bola rozpustená.

Začiatky Očnej kliniky Lekárskej fakulty Univerzity Komenského

Národné zhromaždenie Československej republiky súčasne so zrušením Alžbetinskej Univerzity prijalo dňa 27. júna 1919 zákon č. 375, ktorým sa zriadila Československá štátna univerzita v Bratislave a nariadením vlády Československej republiky z 11.11.1919 bola premenovaná na Univerzitu Komenského.

Dňa 21. septembra 1919 sa ujali svojich povinností profesori a prednostovia kliník novej univerzity. V tento deň prvý prednosta Očnej kliniky LF UK v Bratislave, profesor MUDr. Roman Kadlický, sa odobral do Štátnej nemocnice na Mickiewiczovej ul. č.13, kde prevzal priestory a skromný inventár bývalej Očnej kliniky nedobudovanej Lekárskej fakulty Alžbetinskej univerzity. Očná klinika LF UK má teda rodný list zhodný so začiatkom pôsobenia Lekárskej fakulty UK v Bratislave.

Novozaložená Československá štátna Univerzita Komenského sa začala v Bratislave budovať na výsledkoch 55 ročnej práce dovtedajšej Krajinskej ("Štátnej") nemocnice a krátkej činnosti Alžbetinskej univerzity. Treba ale zdôrazniť, že to bolo skôr duchovné ako materiálne dedičstvo. Pri začiatkoch činnosti Univerzite Komenského pomohla Karlova Univerzita v Prahe vyslaním viacerých popredných odborníkov do Bratislavy. Prvou fakultou Univerzity Komenského, ktorá začala svoju činnosť už v roku 1919 bola Lekárska fakulta. Iniciatívu pri založení Univerzity Komenského vtedy prevzala skupina českých lekárov, vedená profesorom interného lekárstva MUDr. K. Hynkom.

Prvý prednosta Očnej kliniky LF UK v Bratislave profesor MUDr. Roman KADLICKÝ sa narodil 25. decembra 1879. Počas stredoškolského štúdia na gymnáziu v Litoměřicích venoval veľkú pozornosť prírodným vedám a rozhodol sa pokračovať v tomto smere štúdiou na Karlovej univerzite v Prahe.

Obrázok 3. prof. MUDr. Roman Kadlický (25. 12. 1879 Brozany – 9. 7. 1948 Praha)

Pretože už ako študent pracoval na Očnej klinike a dobre sa zapísal u jej prednostu, uchádzal sa s úspechom o miesto na tejto klinike. Od 15.marca 1906 bol prijatý ako operačný elév, neskôr sekundárny lekár a od 1.12.1908 klinický asistent na Očnej klinike Českej lekárskej fakulty KU v Prahe. Prednostom v tom čase bol prof. MUDr. J. Deyl, uznávaná autorita v očnom lekárstve (najmä v oblasti embryológie, porovnávacej anatómie oka a neurooftalmológie). Počas 14 ročného pôsobenia na Očnej klinike prof. Deyla si osvojil diagnostické a liečebné postupy v oftalmológii a aj potrebnú schopnosť komunikácie s pacientmi. Osvedčil sa aj ako schopný operatér pri chirurgických zásahoch na očiach. Súčasne s odbornou nadobudol aj rozsiahlu a veľmi dobrú pedagogickú i vedeckú prax. Začiatkom roku 1919 MUDr. Kadlický habilitoval z očného lekárstva a prezident ho menoval dekrétom zo dňa 13. 8. 1919 riadnym profesorom očného lekárstva na Čsl. štátnej univerzite v Bratislave.

Výskumne pracoval na niekoľkých okruhoch oftalmológie, referoval o svojich výsledkoch na domácich i zahraničných kongresoch, štúdie mu uverejnili popredné české lekárske a prírodo-vedné časopisy.

Očná klinika LF UK v Bratislave spočiatku mala pacientov prevažne chorých na trachóm. Táto choroba bola začiatkom 20. stor. v hornom Uhorsku ale aj na Slovensku po roku 1918 značne rozšírená. V súvislosti s bojom proti trachómu má Očná klinika LF a konkrétne jej prednosta prof. Kadlický (obrázok 3) veľké zásluhy na určitých úspechoch v boji s touto „sociálnou chorobou". Zásluhou prof. Kadlického bolo v roku 1925 ako súčasť Očnej kliniky, realizované tzv. „trachómové oddelenie". Profesorovi MUDr. Kadlickému sa už v prvom decéniu

proLékaře.cz | 19.11.2026

existencie Očnej kliniky LF UK (v rokoch 1919–1929), podarilo nielen založiť, vytvoriť dobré predpoklady pre vznik zdravotníckeho pracoviska na slušnej úrovni, ale i konsolidovať pomery a postupne budovať základy pedagogicko-výchovného, odborného ako aj liečebno diagnostického pracoviska na klinickej vysokoškolskej úrovni. Pre pedagogickú prácu mala klinika ešte v minulosti vytvorenú poslucháreň, spojenú so samostatnou „praktikárňou“, ktorá fungovala ako „tmavá komora“ vybavená len najnutnejšou technikou.

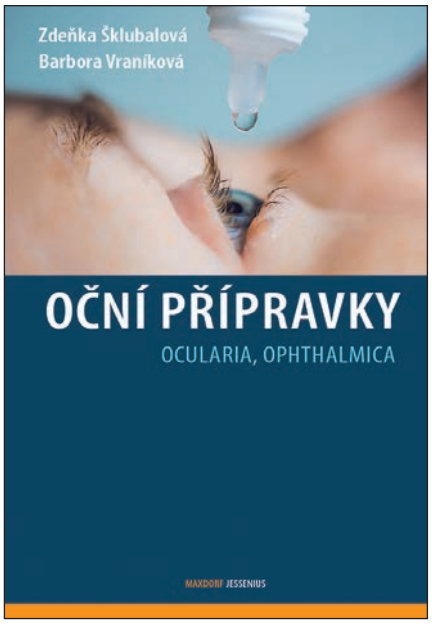
LITERATURA

1. **Oláh, Z.:** Zo 70-ročnej histórie Katedry oftalmológie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Lekársky Obz, 1989; 38 (12): 685–90.
2. **Oláh, Z., Furdová, A., Strmeň, P., et al.:** Očná klinika Lekárskej fakulty Univerzity Komenského od svojich začiatkov po súčasnosť (100. výročie činnosti). 1. Bratislava: Samosato; 2018,
3. **Tichý, M., Dedek, J.:** Začiatky Lekárskej fakulty UK v Bratislave. Československ Zdr, 1983; 31 (2): 40–54.
4. **Tichý, M., Kántorová, V.:** Vznik Lekárskej fakulty UK v Bratislave. 4. Iniciatíva Hynkovej skupiny. Bratisl Lek Listy, 1981; 75 (1): 92–8.
5. **Kadlický, Roman** [Internet]. [cited 2019 Feb 18]; Available from: https://www.fmed.uniba.sk/pracoviska/kniznica/katalogy/historicka-zbierka/kadlicky-roman/

ČESTNÉ PREHLÁSENIE

Autori práce týmto prehlasujú, že vznik aj téma odborného článku a jeho zverejnenie nie je v rozpore záujmov a nie je podporené žiadnou farmaceutickou firmou.

doc. Mgr. MUDr. Alena Furdová, PhD., MPH, FEBO
Klinika oftalmológie LFUK a UNB, nemocnica Ružinov
Ružinovská 6, 826 06 Bratislava
afrf@mail.t-com.sk; alikafurdova@gmail.com

Zdeňka Šklubalová, Barbora Vraníková

OČNÍ PŘÍPRAVKY

Maxdorf 2018, 120 str.

ISBN: 978-80-7345-572-9
Formát: 148 × 210 mm, brožovaná **Cena: 245 Kč**

Anotace:
Specifickým rysem očních chorob je aplikace léčiv do spojivkového vaku, resp. na povrch oka. Oko představuje velmi dobře chráněný a izolovaný orgán, omezená doba retence konvenčních přípravků proto vede k relativně nízké biologické dostupnosti léčiva. Není proto asi překvapením, že v této zdánlivě tradiční oblasti farmacie probíhá velmi dynamický vývoj, který na trh přináší stále nové látky a také aplikační formy. Kniha Oční přípravky dvou renomovaných českých autorek přináší základní praktické informace o aplikačním místě, faktorech ovlivňujících transport léčiva do oční tkáně a jeho účinek, o používaných lékových formách a rovněž o faktorech ovlivňujících dávkování očních kapek, které historicky patří k nejstarším očním lékovým formám. Velká část textu je věnována pomocným látkám (excipientům) používaným v očních přípravcích s cílem vysvětlit, proč jsou jednotlivé látky ve složení přípravků nezbytné, jaké jsou jejich fyzikálně-chemické vlastnosti a jaká jsou případná rizika jejich používání. V kontextu je věnována určitá pozornost také nitroočním přípravkům. Kniha je určena odborné veřejnosti, zejména očním lékařům a farmaceutům.

Objednávky zasílejte e-mailem nebo poštou: LD, s.r.o., Tiskárna Prager, Elišky Přemyslovny 1335, 150 00 Praha 5, e-mail: tiskarnaprager@prager-print.cz, mobil: 602 377 675.